

nje same, Aleševe sopotnice skozi življenje, ni le pričevanje njegovih sodobnikov, prijateljev, soplezalcev, ampak je to knjiga, ki je zakoličila nekaj nesporno odločilnih točk na premici več kot stoletnega razvoja slovenskega alpinizma. Vsaka teh točk je trdno vraščena v zgradbo narodovega zgodovinskega spomina — torej je del narodove zgodovine, narodove kulturne zavesti.

Pisateljica je svojo pripoved utemeljila na treh razvojnih vrhuncih slovenskega alpinizma: na nujni omembi prastarih vrednot, tesno povezanih s Triglavom in sploh z našimi gorami, zibelki vsega kasneje nastalega, na prvem srečanju s himalajskimi gorami na azijskem Triglavu, na Trisulu, in na treh osemstisočakah, Makaluju, Everestu in Lotseju, tam, kjer se slovenski alpinisti uveljavijo kot najboljše alpinistično moštvo v zgodovini plezalskih odkrivanj Himalaje. Pa vendar, vsaj po mojem mnenju, ne gre za troje poglavij različnih zgodovinskih vrednot, ampak za eno samo dolgo, strnjeno zgodbo o uspehu, ki je bila nezavedno vsajena že bohinjskim in trentarskim divjim lovčem, kasneje odličnim klasičnim gorskim vodnikom po naših gorah, svoj prvi resnični, navzven izraženi vrhunec, veljaven tudi preko domačih meja, pa je doživela prav z generacijo alpinistov, ki ji je pripadal in bil eden od njenih vodilnih osebnosti Aleš Kunaver.

Sicer Dušica sama pravi, da knjiga noče biti poskus zgodovinskega orisa slovenskega alpinizma, ampak poskuša predstaviti dokumentarno gradivo, ki ga je zbral njen mož Aleš, udeleženec ene in vodja šestih himalajskih odprav. Vendar je prav to gradivo trdno vgrajeno prav v zgradbo, ki ji pravimo slovenski alpinizem. Torej knjiga res ni poskus zgodovinskega orisa, ampak je nesporno pomemben del tega orisa samega. Mimo te knjige pač ne bo mogel noben raziskovalni napor, ki si bo za cilj zadal celovit pregled slovenskega alpinizma od davnih začetkov pred veliko več kot dvesto leti vse do nesporno vrhunskih uspehov svetovne odmevnosti, ki smo jim priče v zadnjem času.

Mitja Košir

Spomin

JURE MARKIČ

*Sonce se opre v razpeta jadra
starega žilavega vihamika.*

Spomin.

*Pogled mi zdrsne daleč —
prek gora, zelenih gozdov.*

Začutim lepoto jutranjega dne.

Nov vodnik: Izleti po ljubljanski okolici

Andrej Stritar nas je obogatil z novim vodnikom *Izleti po ljubljanski okolici* (založba Sidarta — **Janez Skok**, Ljubljana 1994), odličnim nadaljevalcem najboljše badjurovske tradicije ...

... kažočim na »vse pomembnejše izlete in sprehode v krogu 40 km okoli Ljubljane«, »50 izletniških točk, nazorno in pregledno predstavljene v sliki in besedi, s skicami z vrisano smerjo vzpona in sestopa ...« — z idealnim priročnikom torej za ljubljanske polezuhe, ki se v nedeljo ob osmih zjutraj pretegejo in si rečejo: »Hop, danes bomo pa nekam šli, ne bomo kar tako zapravili lepega dne, hej, Urška, hej, Mojca, v eni uri gremo, glejta, da bosta pripravljene!«, potem pa polistajo po vodniku in vzamejo s sabo na pot veselo srce, ki kot nasmejana harmonika objame znova in znova odkrivane hribčke in dolince na vseh štirih pragovih bele Ljubljane in se potopi v pisano živahnost ljudomile domovine.

S tem je o knjigi tudi vse povedano. Bog ne daj, da bi iz nje še kaj prepisoval in jo na drobno razkladal! Format in barve in zasnova, čigarkoli zaslugi že so (prejkoslej **Jurija Kolenca** in **Natalije Skok**), in slike, na prvi pogled očitno posnete bolj s srcem kot z aparatom (in večina njih pripisana avtorstvu založnika Janeza Skoka), in zanesljivost avtorja teksta, ki je po vsem videzu pretaknil in obrnil vsak kamen, preden ga je vgradil v svojo knjigo, so blagó, ki se samo hvali, le v roke ga je treba vzeti. Tradicionalistom odleže, ko ugotovimo, da avtor ne dobiva želodčnih krčev, ko cerkvicam in hribčkom privoščí starodavni »Sv.«, kjer je pač v rabi — sicer nekoliko nedosledno, a vendar v pogumnem uporništvu zoper zadnja desetletja, ki so namrgodeno motrila starožitnost kake Sv. Ane, Sv. Jakoba, Sv. Katarine in jih ogulila v Ano, Jakob, Katarino. (It'd., seveda! Torej bodo Ljubljančani smeli spet iti k Sv. Katarini, ne samo na Katarino.) (Zaželeno je, da krčev ne bi dobili tudi preveč »prosvetljeni« in »napredni« uporabniki vodnika, tisti pač, ki se imajo za take.) Imena kot toliko drugih stvari so del skozi stoletja pridelane narodove kulture in mimo te naš vodnik, ki je po svojih ciljih neprimerno bolj ljudskotežen kot ljudskobežen, seveda ne more, in zakaj bi, saj je za človeka še zmeraj najbolj mikaven človek, ne gora, naj si to priznamo ali ne. V (umetniško) kulturo je vodnik s stopetdeset let staro sliko Šmarne gore na straneh 84—85 tudi že kar odkrito prestopil, seveda ne da bi tam ostal, pač pa le kot dokaz, da je pohlep po takih začimbah neodtujljiv del tovrstnega pisanja (in izletništva).

To je brez dvoma vesela knjiga, knjiga življenjskega optimizma, nikakor priročnik za tiste, ki

za vsakim vogalom iščejo bufet in pivo in najlepša razgledna počivališča na debelo posvinjano s cigaretne filtre, marveč vodnik za tiste, ki imajo svoje otroke radi in se veselijo družinskega izleta in si zvečer doma žarečih oči zagotovijo, da »bomo še šli!«

Zato naj vseeno še nekaj prepišem iz knjige, namreč zadnji odstavek uvoda, ki je v resnici vsebinski moto, četudi grafično ni izpostavljen kot tak. Avtor pravi:

»Med pisanjem knjige sem neke izbrskal domačo nalogo svoje hčerke iz petega razreda osnovne šole, ko je bila stara enajst let. Pisala je o svojem najljubšem izletu. Upam, da se vam bodo ti grički tako priljubili, kot se je Sv. Jakob moji Mojci: *„Vedno znova se veselim izleta na Jakob, saj je vedno drugačen. Z radostjo ga pozdravim: — Dober dan, moj Jakob! — Srečna mu pomaham, saj sva stara prijatelja.“*«

Živijo, Mojca! Tako se dela!

Stanko Klinar

Izleti po ljubljanski okolici

V osrednji Sloveniji, povsem v bližini glavnega mesta, je veliko prijetnih gričev in drugih mirnih kotičkov, kamor se lahko odpravimo na krajše in daljše izlete. Doslej je bil ta predel z vodniško literaturo pokrit le deloma — nekaj izletov je med vojnama popisal **Rudolf Badjura** v svojih vodnikih, preostali opisi pa so bili več ali manj raztreseni po posameznih drugih izdajah. Zdaj je vse to in še nekaj več (skupaj 50 izletov) strnil **Andrej Stritar** v knjigo **Izleti po ljubljanski okolici**, ki jo je izdala založba Sidarta. To je že druga knjiga istega avtorja in tretja v seriji izbornih vodnikov, ki izhajajo pri tej založbi. Oblika vodnika je bistveno bolj priročna, kot je bila pri prvem vodniku te založbe in avtorja, *111 izletov po slovenskih gorah*, in enaka drugemu vodniku, *Plezališča Slovenije*, ki je izšel letošnjo pomlad.

Naslovnica, na kateri se nam skozi nekakšno okence na sredini kaže podoba cerkvice sv. Jakoba na istoimenskem hribu v bližini Ljubljane, čanoma dobro znane 'Katarine' (kraj Topol s cerkvijo sv. Katarine), je povabilo na mnoge podobne značilno slovenske gričke. Na vrhovih čepijo starodavne cerkvice, za katere nam avtor v nekaj besedah podá osnovne značilnosti in kratko zgodovino. Prav je, da se ti kulturni biseri in narodov ponos ohranjajo tudi na tak način — da jih ljudje obiskujejo, občudujejo in spoštujejo, ko romajo po slovenski zemlji. Prav pozna se, da je petdesetletno zanemarjanje tega dela zgodovine naroda povzročilo žejo, ki jo zdaj poskušajo potešiti tudi drugi avtorji (*Franci Petrič, Duša, le pojdi z mano*). Združevanje izletov v lepo naravo z obiskom svetišč pomeni iskanje miru in lepote, ki ju dandanašnji

še kako potrebujemo. Andrej Stritar nam v svojem vodniku takih izletov natrese kar lepo prgišče.

Po uvodnem delu knjige, ki mu sledi nekaj lepih dvostranskih fotografij, se začno opisi posameznih izletov, razvrščeni v skupine. Na začetku vsake skupine avtor navede osnovne značilnosti opisanega območja. V svojem vodniku nas najprej popelje proti vzhodu, v Posavsko hribovje. Vzpne se na razgledne vrhove nad Savo, na znanega 'Miklavža' (Sveti Miklavž), na nekoliko bolj oddaljeni Ostrež, sežemo pa tudi na sever do v knjigi od Ljubljane najbolj oddaljenega vrha, na Čemšenško planino. V drugem delu obkrožimo južni del Ljubljanskega barja, od Svetega Ahaca (Gora) na vzhodu, prek Kureščka z obnovljeno božjepotno cerkvico, vzpne se na Krim, prek niza cerkvic v bližini Podpeči pa gremo na koncu pogledat, kaj počnejo 'coprnice' na Slivnici. Vmes nas avtor usmeri tudi v dve soteski — v Iško in Pekel pri Borovnici, kjer v neposredni bližini Ljubljane v poletni vročini ob osvežujoči vodi kar težko verjamemo, da smo le dober streljaj od vročega betona. Poživljajoče tudi za sam vodnik!

Na podoben način obkrožimo tudi gorenjska polja od Škofjeloškega hribovja na zahodu (Lubnik, Blegoš) do Menine planine na vzhodu. Posebni poglavji sta namenjeni najbolj obiskanim predeloma v bližini Ljubljane — Šmarni gori in Polhograjskim hribom. Na Šmarno goro se povzpne prav po vseh poteh, v polhograjskem koncu pa na pomembnejše vrhove: Sv. Lovrenc, Tošč, Grmado in druge gričke. Med njimi je seveda tudi Sv. Jakob, ki nas vabi z naslovnice. Ti dve skupini sta opremljeni tudi s preglednim zemljevidom z vrisanimi in označenimi potmi, ki so opisane v vodniku, kar je uporabniku še v dodatno pomoč. Šmarnogorsko poglavje napove reprodukcija slike Šmarne gore, kot jo je v devetnajstem stoletju videl slikar **Franz Kurz zum Turn und Goldenstein**.

Prav pri opisu zadnjega dela, Polhograjskega hribovja, lahko damo prvo pripombo: avtor prevečkrat uporablja docela umetno skovan izraz Polhograjci (verjetno po analogiji z Julijci), ki pravzaprav pomeni prebivalce tega kraja (domaćini so namreč 'Pograjci'). Na ta način nekeje uporabi tudi Zasavce. Nekaj je tudi drobnih napak: tako se je avtorju zapisala Butajnova namesto Betajnovne pri Vrhniki, našel pa je tudi dolino Belice, ki je pravzaprav ni, saj je to le vas v dolini Gradašnice. Najdemo tudi neujemanje med besedilom in oznako na skici (Planin(i)ca in Jet(e)rbenk), poti pa se še vedno dvigajo v 'ključih' namesto v 'zavojih'.

Ko smo že ravno pri pripombah: knjiga, ki predstavlja značilno slovensko pokrajino, ima na